

Nr 83.

Ankom till riksdagens kansli den 24 april 1936 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Chalmers tekniska institut m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1936 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1936/1937 (punkt 113, sid. 281—283 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition angående Chalmers tekniska institut m. m., som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1936/1937

dels till Chalmers tekniska institut: Avlöningar ett förslagsanslag av 255,100 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Omkostnader ett förslagsanslag av 57,200 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 47,000 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek ett reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels ock till Chalmers tekniska institut: Stipendier m. m. ett reservationsanslag av 900 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i samma proposition (nr 1) under utgifter för kapitalökning, bilaga 6, punkt 8, föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till uppförande och inredning av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska institut för budgetåret 1936/1937 beräkna ett reservationsanslag av 370,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 21 februari 1936 dagtecknad proposition (nr 135), under återopande av vid proposi-

tionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna i statsrådsprotokollet intagen avlöningsstat för Chalmers tekniska institut att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937;

dels till Chalmers tekniska institut: Avlöningar för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 255,100 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Omkostnader för budgetåret 1936/1937 anvisa ett förslagsanslag av 57,200 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Materiel m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 47,000 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels till Chalmers tekniska institut: Stipendier m. m. för budgetåret 1936/1937 anvisa ett reservationsanslag av 900 kronor;

dels ock, under av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven förutsättning beträffande förlängning av avtalet med Göteborgs stad rörande upplåtelse av tomt för Chalmers tekniska instituts högre avdelning eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt, till uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid nämnda institut i huvudsaklig överensstämmelse med av 1934 års sakkunniga avgivet förslag för budgetåret 1936/1937 under Utgifter för kapitalökning, Statens allmänna fastighetsfond, anvisa ett reservationsanslag av 370,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels en inom första kammaren av herr *C. Forssell* väckt motion (I: 333), vari hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 135 i vad den begär 370,000 kronor i reservationsanslag till uppförande av byggnad för fackavdelning för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska institut, för sin del såsom reservationsanslag för budgetåret 1936/1937 anslå 370,000 kronor för påbörjande i Göteborg av en självständig skeppsprovninganstalt under i motionen angivna förutsättningar i avseende å tomt och understöd från industrien;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Å. Hassler* väckt motion (II: 658), vari hemställts, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 135, ville uttala, att beslutet härom icke på något sätt får anses bindande för riksdagen vid den slutliga prövningen av frågan om Chalmers tekniska instituts högre avdelnings omorganisation till en teknisk högskola och om bibehållandet av skeppsbyggeriundervisningen vid tekniska högskolan.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisas till motionerna.

Av ovannämnda statsrådsprotokoll av den 21 februari 1936 inhämtas bland annat följande.

Sedan 1929 års riksdag under punkten 131 i skrivelsen nr 8 A anhållit, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning angående frågan om Chalmers tekniska instituts omorganisation till en teknisk högskola samt angående den nuvarande tekniska högskolans och nämnda instituts inbördes ställning, tillkallades av chefen för ecklesiastikdepartementet, jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t, sakkunniga (1929 års sakkunniga). Kungl. Maj:t befriade emellertid sedermera av skäl, som i statsrådsprotokollet angivits, nämnda sakkunniga från utredningsuppdraget.

I 1934 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 105, erinrade departementschefen, att styrelsen för Chalmers tekniska institut i skrivelse den 17 oktober 1933 hemställt, att till övervägande måtte upptagas frågan om förklarande av institutets högre avdelning för teknisk högskola. Departementschefen fann för sin del goda skäl kunna anföras till förmån för detta förslag och förklarade sig böjd att framdeles taga frågan under förnyat övervägande.

Med anledning härav anförde riksdagen i sin skrivelse nr 8/1934, punkt 84, följande:

Med hänsyn till de konsekvenser, icke minst av ekonomisk art, vilka — i varje fall inom en icke alltför avlägsen framtid — torde bliva ofrånkomliga vid ett bifall till berörda framställning, syntes ett dylikt bifall förutsätta riksdagens medgivande. Ett ståndpunktstagande till denna fråga från riksdagens sida torde emellertid förutsätta, att den av 1929 års riksdag begärda utredningen angående frågan om Chalmers tekniska instituts omorganisation till en teknisk högskola samt angående den nuvarande tekniska högskolans och nämnda instituts inbördes ställning slutfördes även som att resultatet av denna utredning framlades för riksdagen. I detta sammanhang ansåge sig riksdagen böra framhålla önskvärdheten av att berörda utredning så bedreves, att här förevarande frågor utan alltför stor tidsutdräkt kunde vinna sin lösning.

Till 1934 års riksdag hade Kungl. Maj:t jämväl avlåtit proposition (nr 107) med förslag om uppförande av en byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut.

I skrivelse nr 304/1934, punkt 10, anförde riksdagen — under erinran, att den av 1929 års riksdag begärda utredningen i fråga om Chalmers tekniska institut m. m. icke vore slutförd — att riksdagen vid sin prövning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag funnit sig böra ansluta sig till den av 1929 års riksdag intagna ståndpunkten, att det icke torde vara lämpligt att, innan resultatet av berörda utredning föreläge, igångsätta förberedande åtgärder för institutets fortsatta utbyggande. Under erinran om vad riksdagen i sin

skrivelse nr 8/1934 anført i fråga om utredningens bedrivande, anmälde riksdagen, att riksdagen avslagit Kungl. Maj:ts berörda förslag.

Genom beslut den 3 augusti 1934 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga för att inom departementet verkställa fortsatt utredning angående frågan om Chalmers tekniska instituts omorganisation till en teknisk högskola samt angående den nuvarande tekniska högskolans och nämnda instituts inbördes ställning ävensom avgiva de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan sakkunniga för berörda ändamål tillkallats, avgåvo dessa sakkunniga (1934 års sakkunniga) till chefen för ecklesiastikdepartementet den 12 november 1935 betänkande och förslag angående omorganisation av Chalmers tekniska instituts högre avdelning till en teknisk högskola m. m. ävensom den 30 december 1935 en promemoria, innefattande en komplettering i viss del av de sakkunnigas i betänkandet intagna förslag.

Över de sakkunnigas betänkande och förslag hava utlåtanden avgivits av ett flertal myndigheter.

I skrivelse den 14 september 1935 har *institutets styrelse* gjort framställning om anvisande av anslagsmedel till institutet för budgetåret 1936/1937, över vilken framställning utlåtanden avgivits av statskontoret och 1934 års sakkunniga.

Departementschefen har för egen del anført följande:

1934 års sakkunniga hava ansett en viss ökning av nu förefintliga utbildningsmöjligheter för högskoleingenjörer vara av förhållandena påkallad. Ingenjörsvetenskapsakademien, som genom sin verksamhet särskilt torde hava sin uppmärksamhet riktad på ifrågavarande spörsmål, har för sin del ansett kraftiga och skyndsamma åtgärder vara av nöden för beredande av ökad tillgång på högskolebildade ingenjörer. Vidare vill jag erinra om att de inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning rörande tillströmningen till de intellektuella yrkena i sitt den 1 september 1935 avgivna betänkande (statens offentliga utredningar 1935: 52) ingående utrett och behandlat förevarande spörsmål. Sistnämnda sakkunniga hava därvid kommit till den uppfattningen, att det ur många synpunkter skulle vara till fördel med en ökad produktion av ingenjörer med högskolebildning. I fråga om motiveringen för detta uttalande tillåter jag mig hänvisa till betänkandet (sid. 234—268).

1934 års sakkunniga hava ansett, att de ökade utbildningsmöjligheterna borde åstadkommas genom att den högre avdelningen vid Chalmers tekniska institut ombildades till en teknisk högskola, samtidigt som möjlighet till intagande av ett större antal elever, än för närvarande vore fallet vid nämnda avdelning, bereddes vid den nya högskolan. I sådant avseende hava de sakkunniga uttalat sig för att det årliga antalet intagna elever skulle bestämmas till 150 i stället för nu 120.

Det är uppenbarligen en ganska svår sak att bedöma, vilken siffra som skall anses motsvara det årliga behovet av ingenjörer med högre utbild-

ning, ty nämnda behov är i hög grad beroende av de ekonomiska konjunkturena. Även om den föreliggande utredningen icke kan anses hava på ett fullständigt och ovedersägligt sätt klarlagt riktigheten av 1934 års sakkunnigas slutsats i förevarande hänseende, synes det mig dock, som om den måttliga ökning av den årliga utexaminationen, de sakkunniga ifrågasatt, icke skulle kunna väcka betänkligheter. Den fortskridande industriella utvecklingen i vårt land synes göra det sannolikt, att under normala förhållanden även efter en dylik ökning behovet av ingenjörer med högre utbildning och tillgången härfpå skola befinna sig i någorlunda god jämvikt.

Av den av mig tidigare lämnade redogörelsen framgår, att en enhällig uppfattning i stort sett råder om att institutets högre avdelning bör ombildas till högskola. I fråga om tidpunkten härför hava emellertid olika meningar gjort sig gällande, liksom beträffande det organisationsförslag 1934 års sakkunniga framlagt. Då detta förslag är av tämligen vittutseende innebörd, är det naturligt, att inom den korta tid, som stått till buds, sedan förslaget avlämnades, den detaljerade prövning, som ärendets vikt påfordrar, icke i alla avseenden kunnat medhinnas. Utan att här närmare ingå på remissyttrandena i den del, desamma avse de sakkunnigas förslag beträffande nedläggandet av fackavdelningarna för kemi och kemisk teknologi samt för husbyggnad i Göteborg, vill jag allenast framhålla, att, särskilt vad angår den förstnämnda avdelningen, en så gott som enhällig opinion mot förslaget kommit till uttryck i myndigheternas yttranden.

På grund av nyss angivna förhållanden och då omorganisationsförslaget i betydelsefulla delar måste underkastas fortsatt bearbetning och utredning, anser jag mig icke — ehuru jag i princip vill förorda, att åtgärder, så snart förhållandena det medgiva, vidtagas för lösandet av den föreliggande frågan i riktning mot skapandet av en teknisk högskola i Göteborg — nu kunna tillstyrka, att ett förslag till definitivt principbeslut härom förelägges riksdagen. De sakkunniga hava framlagt ett omfattande byggnadsprogram för den nya högskolan samt tillika uttalat, att, innan vissa föreslagna undervisnings- och laborationslokaler blivit färdigställda, institutet icke kunde anses hava fått den utrustning, att institutet kunde erhålla samma ställning som en högskola. Från de sakkunnigas utgångspunkter beträffande dessa byggnadsfrågors igångsättande och lösande hava de sakkunniga föreslagit, att övergången till högskola skulle äga rum från och med ingången av budgetåret 1938/1939. Enligt min mening torde det — ur statsfinansiella och övriga synpunkter — icke låta sig göra att forcera realiserandet av det byggnadsprogram, som måste fastställas för den nya högskolan, på sätt de sakkunniga tänkt sig. Med hänsyn härtill anser jag, att frågan om institutets förklarande för teknisk högskola bör anstå till 1937 års riksdag, till vilken tid det torde bliva möjligt att förebringa den ytterligare utredning och bearbetning av ämnet, som är erforderlig.

Jag får emellertid erinra, att 1934 års riksdag framhöll önskvärdheten av att den av samma års riksdag begärda utredningen så bedreves, att frågorna om Chalmers tekniska instituts omorganisation till en teknisk högskola samt den nuvarande tekniska högskolans och institutets inbördes ställning utan alltför stor tidsutdräkt kunde vinna sin lösning. Ehuru jag av ovan angivna skäl icke nu är beredd att tillstyrka, att förslag avlåtes till riksdagen beträffande hela omorganisationsfrågan, har jag dock funnit den föreliggande utredningen, i vad den avser det framtida ordnandet av skeppsbyggeri undervisningen och omedelbart i samband här-

med stående frågor, böra och kunna redan nu bringas till ett avgörande. Jag har nämligen funnit det särskilt angeläget, att ett tillgodoseende av kravet på gynnsammare betingelser för nämnda utbildningsgren icke ytterligare undanskjutes, samtidigt som ifrågavarande del av ärendet syntes mig kunna upptagas till behandling, utan att därigenom ett föregripande sker, som försvårar lösningen av organisationsproblemet i övrigt.

Såsom av den föreliggande utredningen framgår, är det sammanlagda antalet studerande vid fackavdelningarna för skeppsbyggeri i Stockholm och Göteborg icke så stort, att detta i och för sig motiverar uppehållande av två fackskolor. Även om vissa skäl kunna anföras för att det oaktat inom landet alltså upprätthålla två sådana utbildningsanstalter vid sidan av varandra, synes detta mig ur statsfinansiell synpunkt knappast försvarbart. Ty en oavvislig förutsättning för bibehållandet av två fackskolor för skeppsbyggeri måste vara, att bägge dessas behov i fråga om utrustning med lokaler, lärarkrafter och undervisningsmedel av statsmakterna tillgodoses på ett fullt tillfredsställande sätt. Och detta måste bli mycket dyrbart för staten. Under sådana förhållanden finner jag mig böra ansluta mig till de sakkunnigas uppfattning, att en koncentration av den egentliga, högre tekniska skeppsbyggeriundervisningen bör komma till stånd. Gentemot de sakkunnigas förslag till förläggande av ifrågavarande undervisning till Göteborg hava invändningar rests från flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna. De sakkunniga hava emellertid framfört så vägande och starka skäl för sitt förslag, att jag blivit övertygad om, att detsamma innebär en riktig lösning av den förevarande frågan. Jag fäster härvid särskild vikt vid de rika möjligheter till samarbete med industrien, som Göteborg i egenskap av landets förnämsta sjöfartsstad erbjuder. Detta förhållande torde utgöra den väsentliga förklaringsgrunden till att Chalmerska institutet, trots sin torftiga yttre utrustning, varit i stånd att bibringa sina elever en utbildning i skeppsbyggeri, som från alla håll erhållit goda vitsord. Med de förbättringar, som komma att ske enligt de sakkunnigas förslag, förefalla de i vissa av remissyttrandena uttalade farhågorna för att undervisningen icke skulle uppnå samma höga nivå som vid tekniska högskolan i Stockholm, skäligen ogrundade. Jag föreställer mig tvärtom, att ett uppsving måste bli resultatet av ett genomförande av sakkunnigförslaget. De från de marina myndigheterna gjorda invändningarna kan jag, efter att hava i saken samrått med chefen för försvarsdepartementet, icke tillmäta avgörande betydelse. Jag förutsätter nämligen, att vid en koncentrerad undervisning i skeppsbyggeri till Göteborg sådana anordningar träffas, att försvarsväsendets intressen av en fullgod utbildning för de blivande mariningenjörerna icke i någon mån eftersättas.

Emot de sakkunnigas förslag har vidare anförts, att ett undervisningslaboratorium i skeppsbyggeri icke lämpligen borde kombineras med en skeppsprovningssanstalt, varemot så gott som enstämmigt vitsordats betydelsen för varvsindustrien av att en dylik anstalt snart kommer till stånd inom landet. Icke heller på denna punkt hava de resta invändningarna förefallit mig övertygande. Enligt min uppfattning borde det kunna bli till stort gagn för undervisningen och forskningen i ämnet, om arbetet finge bedrivas i en så nära kontakt med praktisk verksamhet på området, som fallet skulle bli vid denna skeppsprovningssanstalt. Jag vill erinra om, att styrelsen för tekniska högskolan, ehuru styrelsen visserligen uttalat sin tveksamhet, dock icke ställt sig helt avvisande till de sak-

kunnigas förslag i denna del. Jag får i detta sammanhang framhålla, att från skeppsbyggnads- och rederihåll för denna fråga visats ett livligt intresse, ett intresse som redan tagit sig uttryck dels i att donationsmedel till betydande belopp ställts till förfogande för hydrodynamisk forskning i en blivande skeppsprovingsanstalt, dels ock i att ett garantibelopp tecknats för säkerställande av driftens igångsättande, sedan anstalten blivit färdig att tagas i bruk. Det förefaller mig vara av stor betydelse, att statsmakterna, då nu möjlighet erbjödes att på en gång tillgodose såväl utbildningsändamålet som industriens intressen, icke försumma detta tillfälle att stödja och befrämja utvecklingen av den för vår folkförsörjning så betydelsefulla skeppsbyggeriindustrien.

Det har gjorts gällande, att, om en koncentrerings av undervisningen i skeppsbyggeri till *en* högskola anses böra äga rum, det skulle bliva avsevärt billigare att förlägga skeppsbyggeriavdelningen till tekniska högskolan än till Chalmerska institutet. Jag är icke alldeles övertygad om detta antagandes riktighet. Ty dels undvikas genom förläggningen till institutet nybyggnader för avdelningen i Stockholm, vilka stå på högskolans byggnadsprogram. Dels bliva de lokaler, vari skeppsbyggeriundervisningen vid tekniska högskolan nu bedrivs, i sinom tid efter skeppsbyggnadsavdelningens nedläggande disponibla till utnyttjande för annat ändamål, för vilket eljest nybyggnader kunna komma att krävas. Slutligen får man icke förbise, att det intima samarbetet med varvsindustrien och sjöfartsnärningen i Göteborg säkerligen kommer att medföra även förmåner av ekonomiskt värde, som icke kunna påräknas vid en förläggning till Stockholm, åtminstone ej i lika stor utsträckning.

Ehuru jag sålunda i princip ansluter mig dels till de sakkunnigas förslag om koncentration av den egentliga skeppsbyggeriundervisningen till Göteborg, dels ock om upprättandet av en skeppsprovingsanstalt därstädes i anslutning till fackavdelningen för skeppsbyggeri, är jag dock icke beredd att nu framlägga ett definitivt förslag till den närmare utformningen av den planerade fackskolans organisation med avseende å lärarkrafter och dess allmänna inriktning, ej heller till skeppsprovingsanstaltens ekonomiska och administrativa organisation. Dessa frågor torde, efter ytterligare beredning inom departementet, få framdeles återupptagas för att underställas ett kommande års riksdag. Därvid bör jämväl ställning tagas till spörsmålet om tidpunkten och ordningen för skeppsbyggnadsavdelningens vid tekniska högskolan avveckling samt angående organiserandet av de delar av den nu i sistnämnda avdelning inordnade undervisning, som alltjämt bör bedrivas vid tekniska högskolan. Jag syftar härvid särskilt på ämnena flygteknik och hydromekanik.

Jag övergår härefter till att behandla frågan om *n y b y g g n a d e r n a* i *G ö t e b o r g*. I anslutning till vad jag förut anfört finner jag det angeläget, att medel av 1936 års riksdag utverkas för igångsättande av byggnadsarbetena för skeppsbyggeriavdelningen vid institutet. Enligt de sakkunnigas förslag skulle nybyggnaderna för läroanstalten förläggas å det markområde, som Göteborgs stad genom 1920 års avtal ställde till Kungl. Maj:ts och kronans förfogande för uppförande av byggnader för Chalmerska institutets högre avdelning eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt. Den i det ursprungliga avtalet stipulerade tidsfristen har numera gått till ända. Genom den av mig i det föregående omförmälda preliminära överenskommelsen har Göteborgs stad emellertid förklarats villig

att på vissa i överenskommelsen angivna villkor förlänga avtalet intill den 1 januari 1945. Såsom statskontoret erinrat, har 1920 års avtal icke underställt riksdagen för godkännande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att jämväl fatta beslut om godkännande av ett förlängt avtal. Sedan ärendet, som fortfarande är föremål för remissbehandling, inkommit, är det min avsikt att förelägga överenskommelsen för Kungl. Maj:t till prövning och avgörande.

De sakkunniga hava beräknat byggnadskostnaderna för den föreslagna institutionsbyggnaden för skeppsbyggeri, avsedd för en årlig intagning av 20 elever, jämte modellränna av dimensionerna 150 m \times 10 m \times 5 m, samt planerings- och vägarbeten till sammanlagt 1,033,000 kronor. Byggnadsstyrelsen har förklarat sig icke, så vitt styrelsen av vid de sakkunnigas betänkande fogade utredningsskisser kunde bedöma, hava något att invända mot de beräknade kostnaderna för byggnads-, schaktnings-, sprängnings- och planeringsarbeten. De föreliggande skisserna torde i huvudsak kunna läggas till grund för utarbetande av erforderliga ritningar och arbetsbeskrivningar. Det synes mig lämpligt, att handhavandet av byggnadsföretaget, liksom skedde i fråga om byggnaderna för de fysiska och kemiska institutionerna, anförtros åt en särskild byggnadskommitté, i vilken bland andra varvsindustrien i Göteborg bör vara företrädd. Kostnaderna för kommittén torde få bestridas av byggnadsanslaget. Innan arbetena igångsättas, torde kommittén, såsom likaledes var fallet vid nämnda byggnadsarbeten vid institutet, böra till Kungl. Maj:t ingiva fullständiga huvudritningar jämte beskrivning, utarbetade i huvudsaklig anslutning till de sakkunnigas ifrågavarande förslag, ävensom ny kostnadsberäkning och byggnadsplan för uppförande av förenämnda byggnad å den av Göteborgs stad upplåtna tomten. Byggnadsföretaget bör utföras inom ramen för det av de sakkunniga angivna beloppet. Byggnadskommittén må emellertid erhålla i uppdrag att i görligaste mån söka nedbringa kostnadsbeloppet. Detta belopp bör därför nu ej fixeras.

Anslag för ändamålet bör beviljas under förutsättning, att förut omfördälda uppgörelse träffas mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Göteborgs stad angående tomtfrågan, innefattande förlängning av fristen för byggnadsarbetenas utförande.

De sakkunniga hava för igångsättandet av byggnadsföretaget hemställt, att hos 1936 års riksdag skulle äskas ett anslag å 700,000 kronor. Då uppgörandet av ritningar, infordrandet av entreprenadanbud m. m. måste taga avsevärd tid i anspråk, kan för budgetåret 1936/1937 ett så stort belopp icke bliva behöfligt. För nämnda budgetår torde en summa av 370,000 kronor vara tillfyllest. Anslaget bör upptagas bland utgifter för kapitalökning under rubriken statens allmänna fastighetsfond.

Utöver nu angivna kostnader komma sedermera att erfordras anslag medel till inventarier och utrustning m. m. De härför erforderliga kostnaderna hava av de sakkunniga beräknats till 250,000 kronor. Medel härtill hava emellertid icke för nästa budgetår äskats i vidare mån, än att de sakkunniga föreslagit, att för utrustning för modellrännans räkning av årets riksdag skulle begäras ett anslag å 50,000 kronor. Då färdigställandet av byggnaden med säkerhet kan antagas komma att taga längre tid i anspråk, än vad de sakkunniga beräknat, har jag icke ansett det nödvändigt att redan för innevarande års riksdag framlägga något förslag i nämnda avseende.

Jag övergår härefter till frågorna om övriga anslag för Chalmers tekniska institut för budgetåret 1936/1937.

I fråga om anslaget till *avlöningar* får jag anföra följande. Med den ställning, jag förut intagit till frågan om tidpunkten för institutets högskoleblivande, kan jag icke tillstyrka lärarkollegiets förslag om uppförande av professorerna i högre lönegrad redan från och med den 1 juli 1936.

Icke heller de sakkunnigas förslag, i vad detsamma avser inrättandet från och med nästa budgetår av två nya professorsbefattningar, en sekreterar- och kamrerarbefattning samt en kassörs- och kansliskrivarbefattning, anser jag böra föranleda framställning till 1936 års riksdag. Vid sådant förhållande böra de av de sakkunniga till indragning föreslagna arvoden till sekreterare m. fl. tills vidare bibehållas.

Vad angår den av institutets styrelse gjorda framställningen om viss ökning av personalbeståndet vid institutet anser jag mig i det läge, om organisationsfrågan befinner sig, kunna endast i fråga om de föreslagna speciallärartjänsterna i frihandsteckning och förhöjt arvode åt skrivbiträde tillmötesgå de av styrelsen gjorda framställningarna.

Anledningen till att befattningen som lärare i frihandsteckning uppfördes på övergångsstat, vilket skedde vid 1926 års löne reglering för institutet, var, att det förväntades, att ifrågavarande befattning eventuellt skulle kunna slopas vid en blivande omorganisation av institutet. Även om så skulle bliva fallet, är det dock nödvändigt att äga tillgång till lärarkrafter för undervisning i ämnet, så länge institutet arbetar under sina nuvarande verksamhetsformer. Då speciallärartjänsterna icke äro ordinarie befattningar, bindes icke ett blivande beslut i organisationsfrågan av ett bifall till styrelsens nu föreliggande förslag om inrättande av två speciallärartjänster i ämnet i stället för lärartjänsten å övergångsstat, vilken skulle bortfalla i och med att innehavaren nu pensionerats. Jag har intet att erinra mot nämnda förslag, vilket som nämnts medför en anslagsminskning med 450 kronor.

Av den föreliggande utredningen framgår, att det torde vara erforderligt att förstärka skrivbiträdespersonalen å kansliet. Jag vill därför tillstyrka även detta förslag, vilket icke synes kunna få någon inverkan på organisationsfrågan. Framhållas må, att behovet av det av styrelsen begärda anslaget till biblioteksbiträde icke på något sätt styrkts, vilket medför, att jag icke kan biträda nämnda förslag.

Jag tillstyrker förslaget om höjning av de i avlöningsstaten uppförda särskilda uppborädsmedlen med 1,000 kronor till 83,000 kronor.

Vad jag nu föreslagit, innebär en anslagsökning av (1,800 — 450 — 1,000 =) 350 kronor. För avrundning bör anslagsposten till särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän höjas med 50 kronor utöver det av styrelsen beräknade beloppet och alltså uppföras med 1,900 kronor. Anslaget till avlöningar bör således för nästa budgetår uppföras med (254,700 + 350 + 50 =) 255,100 kronor.

Beträffande *omkostnadsanslaget* får jag framhålla, att höjningen av anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten torde vara ofrånkomlig men bör avrundas till 2,500 kronor. Däremot bör det vara möjligt att minska förbrukningen av övriga expenser så, att ökningen av dessa anslagsmedel kan begränsas till 1,000 kronor. Jag har intet att erinra mot den föreslagna minskningen med 1,000 kronor av anslagsmedlen till publikationstryck. Ifrågavarande anslag bör alltså, vid oförändrad disposition i övrigt, för

nästa budgetår uppföras med $(54,700 + 2,500 + 1,000 - 1,000 =)$ 57,200 kronor.

Vad anslaget till *materiel m. m.* angår får jag, under hänvisning till vad jag i årets statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, under punkten 107 anfört rörande vikten av att tillräckliga medel anvisas till ändamål av förevarande art, förorda en höjning av anslagsmedlen till samlingar och laboratorier, vilken höjning emellertid torde böra begränsas till 2,500 kronor. Anslaget, som i övrigt bör disponeras på samma sätt som nu, torde alltså för nästa budgetår böra bestämmas till $(44,500 + 2,500 =)$ 47,000 kronor.

Anslagen till *bokinköp och bokbindning för institutets bibliotek* samt till *stipendier* torde i enlighet med styrelsens förslag böra för nästa budgetår upptagas med oförändrade belopp eller med respektive 15,000 kronor och 900 kronor.

Utskottet.

Frågorna om en omorganisation av Chalmers tekniska institut till teknisk högskola och uppförande i samband därmed av erforderliga nya byggnader m. m. hava, såsom av statsrådsprotokollet framgår, sedan länge stått på dagordningen och jämväl vid upprepade tillfällen varit föremål för uppmärksamhet från riksdagens sida. Senast ägde detta rum år 1934, då riksdagen behandlade förslag om uppförande av en byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid institutet. Härvid intog riksdagen den ståndpunkten, att det icke torde vara lämpligt att — innan resultatet av en av 1929 års riksdag begärd utredning angående frågan om institutets omorganisation samt angående den nuvarande tekniska högskolans och institutets ställning föreläge — igångsätta förberedande åtgärder för institutets fortsatta utbyggande.

En av särskilda sakkunniga verkställd utredning föreligger nu, och har en redogörelse för densamma jämte de däröver avgivna yttrandena lämnats i statsrådsprotokollet.

De sakkunniga hava — under framhållande av att en viss ökning av nu förefintliga utbildningsmöjligheter för högskoleingenjörer vore av förhållandena påkallad — förklarat sig anse, att de ökade utbildningsmöjligheterna borde åstadkommas genom att den högre avdelningen vid Chalmers tekniska institut ombildades till en teknisk högskola.

Departementschefen har — med konstaterande av att en enhetlig uppfattning i stort sett råder om att nämnda avdelning bör ombildas till högskola samt med förordande i princip av att åtgärder, så snart förhållandena det medgiva, vidtagas för lösande av den föreliggande frågan i riktning mot skapandet av en teknisk högskola i Göteborg — av vissa i statsrådsprotokollet närmare angivna skäl icke ansett sig kunna tillstyrka, att ett förslag till definitivt principbeslut i ämnet nu förelägges riksdagen.

Utskottet finner likaledes, på grund av nyssberörda skäl, att ett dylikt beslut icke torde böra fattas redan vid 1936 års riksdag. Detta står jämväl i överensstämmelse med den uppfattning, varåt riksdagen tidigare givit

uttryck. Utskottet vill emellertid framhålla önskvärdheten av att det skall visa sig vara möjligt att, på sätt departementschefen ställt i utsikt, redan för 1937 års riksdag framlägga förslag i ämnet.

Departementschefen har emellertid funnit den föreliggande utredningen, i vad den avser det framtida ordnandet av skeppsbyggeriundervisningen och omedelbart i samband därmed stående frågor, böra och kunna redan nu bringas till ett avgörande. Som skäl härför har departementschefen anfört, att han funnit det särskilt angeläget att ett tillgodoseende av kravet på gynnsammare betingelser för nämnda utbildningsgren icke ytterligare undanskötes samtidigt som ifrågavarande del av ärendet syntes honom kunna upptagas till behandling, utan att därigenom ett föregripande skedde, som försvårade lösningen av organisationsproblemet.

De sakkunnigas förslag i denna del innebär, att den nuvarande skeppsbyggnadsavdelningen vid tekniska högskolan skulle indragas och undervisningen i skeppsbyggeri helt förläggas till den av de sakkunniga förordade nya tekniska högskolan i Göteborg. I anslutning härtill hava de sakkunniga föreslagit upprättande av en under högskolans styrelse stående men av en särskild nämnd, sammansatt av representanter för högskolan, industrien och sjöförsvaret, förvaltd skeppsprovningsanstalt, i vilken en modellränna skulle inordnas och som skulle avses för modellprovningar för skeppsindustriens och rederinäringens räkning men även stå undervisningen och forskningen till tjänst. Anstaltens drift skulle bekostas av inflytande avgifter för provningar.

Efter en redogörelse för de skäl, som kunna anföras för och emot de sakkunnigas sålunda framlagda förslag, har departementschefen sammanfattningsvis angivit sin ståndpunkt på följande sätt: Ehuru han i princip anslöte sig till de sakkunnigas ifrågavarande förslag, vore han dock icke beredd att nu framlägga ett definitivt förslag till den närmare utformningen av den planerade fackskolans organisation med avseende å lärarkrafter och dess allmänna inriktning, ej heller till skeppsprovningsanstaltens ekonomiska och administrativa organisation. Dessa frågor torde, efter ytterligare beredning inom departementet, få framdeles återupptagas för att underställas ett kommande års riksdag. Därvid borde jämväl ställning tagas till spörsmålet om tidpunkten och ordningen för skeppsbyggnadsavdelningens vid tekniska högskolan avveckling samt angående organiserande av de delar av den nu i sistnämnda avdelning inordnade undervisning, som alltjämt borde bedrivas vid tekniska högskolan. Härvid har departementschefen förklarat sig syfta särskilt på ämnena flykteknik och hydromekanik.

I motionen I: 333 har yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad det samma avser anslag till uppförande av byggnad för fackavdelning för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska institut. Såsom skäl härför har anförts, bland annat, att genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del ett kommande principbeslut rörande omorganisation av Chalmers tekniska institut

skulle föregripas. Härom har i motionen anförts bland annat: En skeppsbyggeriavdelning av den art, propositionen föresloge, förutsatte undervisning inom fackavdelning för maskinbyggnad och mekanisk teknologi i allt väsentligt av den art, som redan förekomme vid tekniska högskolan. Det torde dessutom vara tvivelaktigt, huruvida det överhuvud taget skulle vara möjligt att enligt propositionen vid institutet inrätta en högskolemässigt arbetande fackavdelning för skeppsbyggeri utan att sedan omorganisera hela institutet till högskola. Förslaget komme att tvinga till högskolereformens genomförande innan utredningen därom vore ens tillnärmelsevis avslutad. Vidare har i motionen framhållits, att en sammankoppling av en skeppsprovninganstalt med en högskola skulle medföra vissa olägenheter. En skeppsprovninganstalt — som vore starkt av behovet påkallad och snarast möjligt borde komma till stånd — borde inrättas såsom en fristående anläggning, oberoende av högskoleundervisningen. Dess tillkomst inverkade vidare icke på ett eventuellt blivande beslut om skeppsbyggeriundervisningens ordnande.

I motionen II: 658 har framhållits att, därest riksdagen utan särskilt uttalande bifölle propositionen, man torde få anse, att riksdagen i princip godtog de i propositionen framställda förslagen beträffande dels en koncentration av skeppsbyggeriundervisningen till Göteborg och dels skeppsprovninganstaltens hopkoppling med skeppsbyggeriundervisningen i Göteborg. Det förstnämnda förslaget föregrepe på en viktig punkt den slutliga prövningen såväl av omorganisationsförslaget i dess helhet som av frågan om lämplig differentiering av undervisningen vid de bägge tekniska högskolorna. Vad provninganstalten beträffade kunde det måhända vid den slutliga organisationens utförande eller efter en tids erfarenhet komma att framstå klarare än nu, att en från undervisningen fristående provninganstalt, organiserad i likhet med statens provninganstalt, vore en lyckligare lösning.

De olika uppfattningar beträffande de för nästkommande budgetår ifrågasatta åtgärderna, för vilka nu redogjorts och som i huvudsak åter spegla de under ärendets handläggning framkomna synpunkterna, hava ingående prövats av utskottet.

När utskottet — trots vad som anförts mot att riksdagen nu skulle frångå sin tidigare vid flera tillfällen intagna ståndpunkt att endast efter en hela komplexet omfattande utredning fatta ståndpunkt i frågor, berörande den tekniska högskoleundervisningens framtida organisation — finner sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag, sker detta av i huvudsak följande skäl.

Frågan har, såsom inledningsvis erinrats, sedan länge stått på dagordningen. Upprepade utredningar hava företagits. Om dessa ej ännu kunnat leda till framläggande från Kungl. Maj:ts sida av ett slutgiltigt förslag, berörande frågan i hela dess vidd, synas de dock hava fört frågan väsentligt närmare dess lösning.

Mycket synes då utskottet tala för att riksdagen, om så icke av andra anledningar är omöjligt eller olämpligt, nu tager ett steg fram mot lösningen av denna länge svävande, för hela vårt lands framtida industriella utveckling viktiga fråga.

Ehuru utskottet, i överensstämmelse med departementschefens uppfattning och på sätt i det föregående framhållits, icke anser ett principbeslut i hela organisationsfrågan vara möjligt redan vid 1936 års riksdag, finner utskottet å andra sidan situationen i fråga om den blivande skeppsbyggeriundervisningen genom de verkställda utredningarna kunna anses vara så pass klarlagd, att ett beslut i denna del icke längre behöver uppskjutas.

De skäl, som av departementschefen framförts till förmån för hans förslag, hava synts utskottet övertygande. Fördelarna härav såväl för undervisningen i skeppsbyggeri som för industrien ligga i öppen dag. Utskottet vill vidare erinra om de donationer, som från industriens sida lämnats för att möjliggöra vetenskaplig forskning vid den ifrågavarande skeppsprovningsskolan.

Från vissa håll hava framförts farhågor beträffande eventuella svårigheter vid ett samarbete mellan undervisningen och industrien vid skeppsprovningsskolan. Enligt vad utskottet inhämtat torde — med hänsyn till den ringa sammanlagda tid, under vilken undervisningen torde behöva taga rännan i anspråk — dessa svårigheter icke behöva tillmätas någon avgörande betydelse.

Utskottet finner sig alltså böra tillstyrka Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag och avstyrker följaktligen motionerna I: 333 och II: 658. Utskottet vill härvid, i anslutning till vad utskottet redan tidigare anfört, understryka, att ett beslut av riksdagen i överensstämmelse med vad utskottet sålunda tillstyrkt icke får anses innebära ett definitivt ställningstagande från riksdagens sida till frågan om den slutliga omorganisationen av Chalmers tekniska institut till teknisk högskola.

Vad härefter frågan om nybyggnader i Göteborg beträffar har departementschefen anfört, att han funne det angeläget, att medel av 1936 års riksdag utverkades för igångsättande av byggnadsarbetena för skeppsbyggeriavdelningen vid institutet.

De sakkunniga hava förslagit, att nybyggnaderna skola förläggas å ett markområde, som Göteborgs stad genom avtal år 1920 ställt till Kungl. Maj:ts och kronans förfogande för uppförande inom viss, i avtalet angiven tid av byggnader för Chalmerska institutets högre avdelning eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt. Av statsrådsprotokollet inhämtas, att den i det ursprungliga avtalet stipulerade tidsfristen numera gått till ända, men att Göteborgs stad genom en preliminär överenskommelse förklarar sig villig att på vissa i överenskommelsen angivna villkor förlänga avtalet intill den 1 januari 1945.

Vad sålunda föreslagits har icke givit utskottet anledning till erinran lik-

som icke heller vad departementschefen anfört därom, att anslag för de nu ifrågasatta byggnaderna bör beviljas under förutsättning att nyss berörda uppgörelse beträffande förlängning av avtalet träffas mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Göteborgs stad.

De byggnadsarbeten, vilka i enlighet med Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag nu skola komma till utförande, äro en institutionsbyggnad för skeppsbyggeri och en modellränna av dimensionerna 150 m×10 m×5 m, vartill skulle komma planerings- och vägarbeten. Kostnaderna hava av de sakkunniga beräknats till sammanlagt 1,033,000 kronor.

Utskottet finner sig böra uttala sin anslutning till vad departementschefen anfört därom, att handhavandet av byggnadsföretaget bör anförtros åt en särskild byggnadskommitté, för vilken kostnaderna skola bestridas av byggnadsanslaget. I detta sammanhang vill utskottet understryka vad departementschefen anfört om att byggnadsföretaget bör utföras inom ramen för det av de sakkunniga angivna beloppet, varvid emellertid kommittén synes böra erhålla i uppdrag att i görligaste mån söka nedbringa kostnadsbeloppet.

Det för nästkommande budgetår för byggnadsföretaget äskade anslaget å 370,000 kronor har icke givit utskottet anledning till erinran.

Vad departementschefen anfört och föreslagit beträffande övriga anslag för Chalmers tekniska institut för budgetåret 1936/1937 tillstyrker utskottet.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag men med avslag å herr Forssells och herr Hasslers ovan nämnda motioner (I: 333 och II: 658),

a) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska institut att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1936/1937:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis* kronor 207,600

Anm.: Från förestående anslagspost skall utgå jämväl ersättning till den eller de personer, som förordnas att uppehålla någon del av rektors undervisningsskyldighet som professor.

2. Avlöning till tjänsteman å övergångsstat:
 - a) Lön och tjänstgöringspenningar kronor 4,000

Avlöningsstat.

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa
En verkstadsingenjör . .	2,400	1,600	4,000
<i>Anm.:</i> Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor och efter ytterligare 5 år likaledes med 500 kronor.			
Summa kronor	—	—	4,000

- b) Ålderstillägg, *förslagsvis* kronor 500
- c) Ersättningar till vikarier,
förslagsvis » 100 *förslagsvis* 4,600
3. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t kronor 54,300
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie
personal » 69,700
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie
och icke-ordinarie tjänstemän » 1,900
- Summa kronor 338,100

Särskilda uppbördsmedel:

Elevavgifter kronor 83,000

Nettoutgift kronor 255,100;

b) till *Chalmers tekniska institut*: *Avlöningar* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 255,100 kronor;

c) till *Chalmers tekniska institut*: *Omkostnader* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *förslagsanslag* av 57,200 kronor;

d) till *Chalmers tekniska institut*: *Materiel m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 47,000 kronor;

e) till *Chalmers tekniska institut*: *Bokinköp och bokbindning* för institutets bibliotek för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 15,000 kronor;

f) till *Chalmers tekniska institut*: *Stipendier m. m.* för budgetåret 1936/1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 900 kronor;

g) under av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 21 februari 1936 angiven förutsättning beträffande förlängning av avtalet med Göteborgs stad rörande upplåtelse av tomt för Chalmers tek-

niska instituts högre avdelning eller en densamma ersättande högre teknisk läroanstalt, till *Uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m.* vid nämnda institut i huvudsaklig överensstämmelse med av 1934 års sakkunniga avgivet förslag för budgetåret 1936; 1937 anvisa ett *reservationsanslag* av 370,000 kronor.

Beträffande sättet för täckande av anslaget till uppförande av byggnad för fackavdelningen för skeppsbyggeri m. m. vid Chalmers tekniska institut kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande.

Stockholm den 24 april 1936.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Carlsson* i Gävle, *Olof Olsson*, *Johansson* i Fredrikslund, *Bergqvist*, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Wallis*, *Nilsson* i Fredriksfält, *Larsson* i Varberg och *Magnusson*, samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson*, *Strindlund*, *Holmgren*, *Jeppsson*, *Andersson* i Höör, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Weijne* och *Olsson* i Staxäng.

Reservation

av herr *Holmgren*, som ansett att utskottet bort tillstyrka herr *Forsells* i ämnet väckta motion (I: 333).